

Міжнародна економіка та міжнародні відносини
УДК 339.92:332.1(447)

Верстяк Оксана Миколаївна

*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри економічної кібернетики та міжнародних відносин
Чернівецький торговельно-економічний інститут
Київського національного торговельно-економічного університету*

Верстяк Оксана Николаевна

*кандидат экономических наук, доцент,
доцент кафедры экономической кибернетики
и международных отношений
Черновицкий торгово-экономический институт
Киевского национального торгово-экономического университета*

Verstyak Oksana

*PhD in Economics, Assistant Professor of the
Department of Economic Cybernetics and International Economic Relations
Chernivtsi Trade and Economic Institute of the
Kyiv National Trade and Economics University*

Верстяк Андрій Васильович

*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри економіко-математичного моделювання
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича*

Верстяк Андрей Васильевич

*кандидат экономических наук, доцент,
доцент кафедры экономико-математического моделирования
Черновицкий национальный университет имени Юрия Федьковича*

Verstiak Andrii

*PhD in Economics, Associate Professor of Department of Economic Modelling
Chernivtsi National University named after Yuriy Fedkovich*

**РЕГІОНАЛЬНО-ІСТОРИЧНИЙ АСПЕКТ ПРИКОРДОННОГО
СПІВРОБІТНИЦТВА ЧЕРНІВЕЦЬКОЇ ОБЛАСТІ
РЕГИОНАЛЬНО-ИСТОРИЧЕСКИЙ АСПЕКТ ПРИГРАНИЧНОГО
СОТРУДНИЧЕСТВА ЧЕРНОВИЦКОЙ ОБЛАСТИ
REGIONAL HISTORICAL ASPECT OF CROSS-BORDER
COOPERATION OF THE CHERNIVTSI REGION**

***Анотація.** Обґрунтовано значення міжнародної діяльності прикордонних регіонів. Проаналізовано можливості Чернівецької області в сфері прикордонної співпраці. Досліджено особливості та процес розвитку відносин між Україною та Румунією, Україною та Республікою Молдова. Зазначено основні проблеми розвитку прикордонного співробітництва Чернівецької області. Сформульовано переваги розвитку прикордонного співробітництва.*

***Ключові слова:** прикордонне співробітництво, регіон, Чернівецька область, відносини, Україна-Румунія, Україна-Республіка Молдова.*

***Аннотация.** Обосновано значение международной деятельности приграничных регионов. Проанализированы возможности Черновицкой области в сфере приграничного сотрудничества. Исследованы особенности и процесс развития отношений между Украиной и Румынией, Украиной и Республикой Молдова. Указаны основные проблемы развития приграничного сотрудничества Черновицкой области. Сформулированы преимущества развития приграничного сотрудничества.*

***Ключевые слова:** приграничное сотрудничество, регион, Черновицкая область, отношения, Украина-Румыния, Украина-Республика Молдова.*

***Summary.** The author justifies the importance and role of the cross-border cooperation and regions. The analysis of Chernivtsi Region's geopolitical situation demonstrates broad opportunities for the cross-border cooperation. The author has studied specifics and the process of development of relationships between Ukraine and Romania, Ukraine and the Republic of Moldova. Main problems in the development of Chernivtsi Region's cross-border cooperation have been identified. Advantages of cross-border cooperation development have been articulated.*

***Key words:** cross-border cooperation, region, Chernivtsi Region, relations, Ukraine-Romania, Ukraine – the Republic of Moldova.*

Постановка проблеми. Однією з тенденцій, яка визначає сучасний розвиток міжнародних відносин, є зростання ролі і значення регіонів. Сучасні держави все більше враховують рівень і позицію регіонів під час визначення свого зовнішньоекономічного та зовнішньополітичного курсу. Досить часто міжрегіональні зв'язки стають локомотивом міждержавної взаємодії. Особливу роль при цьому відіграє прикордонне співробітництво (ПС).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми розвитку прикордонного співробітництва, світовий досвід та українські реалії, сучасні двосторонні відносини між Україною та Румунією висвітлено у працях: О. Лизанець [4], К. Лускалової [2], І. Соловей [7], К. Чекаленка [1], О. Черевко [3] та ін.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Разом із тим, існує потреба в подальшому дослідженні взаємопов'язаних проблем розвитку прикордонного співробітництва та міждержавної взаємодії, зокрема що стосується Чернівецької області. В умовах загострення міждержавної конкурентної боротьби та обраного євроінтеграційного напрямку України, суттєво актуалізується питання

узгодження міжнародної діяльності прикордонних регіонів із пріоритетами національного економічного розвитку.

Мета статті. Дослідження регіонально-історичного аспекту прикордонного співробітництва Чернівецької області.

Виклад основного матеріалу. Як відомо, Україна межує з 7 державами. Крім того, з 25 суб'єктів України 17 регіонів знаходяться в прикордонних відносинах з тими чи іншими державами, 5 з них межують з країнами Європейського союзу. Прикордонні регіони України, Польщі, Словаччини, Угорщини, Румунії, Молдови, РФ і Білорусі мають величезний потенціал для розвитку інтеграційної взаємодії, обумовлений загальним історичним минулим, родинними і дружніми зв'язками, особливостями самоідентифікації населення суміжних територій, а також накопиченим досвідом вибудовування конструктивних відносин. Це серйозна організація внаслідок тривалого історичного розвитку прикордонних контактів [5, с. 72].

Міжнародна діяльність прикордонних суб'єктів України сприяє їх включенню в процеси міжнародної інтеграції, стає важливим фактором економічного і соціокультурного розвитку, позитивним чином впливає на стан соціально-політичної стабільності в регіонах. Диференційованість українського прикордонного простору обумовлює формування різноманітних форм прикордонного співробітництва. Безсумнівно, найбільш перспективною зоною формування ПС є співпраця з європейськими державами.

В результаті розширення ЄС Україна отримала спільний кордон з країнами-членами ЄС, а її прикордонні регіони (Волинська, Львівська, Закарпатська, Івано-Франківська, Чернівецька та Одеська області) стали об'єктами регіональної політики цього об'єднання, що є важливим позитивним фактором як для спільноти в прикордонній зоні так і для

країни в цілому. В зв'язку з цим геополітичне положення Чернівецької області обумовлює її широкі можливості в сфері прикордонної співпраці.

Чернівецька область має вигідне географічне положення і розвинену транспортну систему. Географічною перевагою для області є її близьке розташування до кордонів і важливих транспортних перетинів. Межує з Румунією і Республікою Молдова (відстань до кордону з Румунією всього 40 км, до кордону з Молдовою – 58 км). Загальна протяжність державного кордону зони діяльності Чернівецької обласної митниці складає 373,2 км (170 – з Молдовою, 203,2 км – з Румунією). Існує пряме залізничне сполучення в Київ, Москву, Мінськ, Санкт-Петербург, Бухарест, Софію та Варну і через Львів до Берліна, Будапешта, Праги, Братислави, Варшави, Кракова і Вроцлава. З 1 січня 2007 року Чернівецька область стала безпосереднім сусідом Європейського союзу і саме транскордонне співробітництво визначено одним із головних пріоритетів розвитку Буковини. Така євроінтеграційна спрямованість регіонального розвитку обумовлена як історичним досвідом розбудови прикордонної території Буковини, що постійно була місцем перетину численних торгових шляхів, так і використанням сучасних інструментів та форм транскордонного співробітництва [6; 7].

Відносини між Румунією та Україною займають важливе місце у зовнішній політиці обох країн, зважаючи на наявність протяжного спільного державного кордону (на півночі – 362 км, на сході – 169 км), проживання в обох країнах національної меншини іншої сторони, існування значних резервів і нереалізованих потенційних можливостей у сфері торговельно-економічної співпраці, певного рівня конкуренції щодо політичного та економічного впливу в регіоні [8].

Співробітництво між Державною прикордонною службою України та Генеральним інспектором Прикордонної поліції Румунії здійснюється відповідно до Договору між Україною та Румунією про режим українсько-

румунського державного кордону від 17 червня 2003 року. На підставі цього Договору створено та працює апарат Прикордонних уповноважених України і Румунії.

Щороку відбуваються зустрічі Головних Прикордонних Уповноважених, де розглядаються питання удосконалення взаємодії щодо забезпечення безпеки спільного кордону, пропуску осіб та транспортних засобів, розвитку співробітництва прикордонних служб. В ході останньої зустрічі, яка відбулася 31 травня 2016 року в м. Сучевіца (Румунія), підписано:

- Протокол між Адміністрацією Державної прикордонної служби України та Міністерством внутрішніх справ Румунії, Генеральним інспектором Прикордонної поліції про виконання Угоди між Кабінетом Міністрів України та Урядом Румунії про спільне патрулювання українсько-румунського державного кордону, підписаної в м. Бухарест 21 квітня 2016 року;
- Протокол між Адміністрацією Державної прикордонної служби України та Генеральним інспектором Прикордонної поліції Міністерства внутрішніх справ Румунії про порядок обміну статистичною та аналітичною інформацією про обстановку на державних кордонах України і Румунії;
- План щодо розвитку співробітництва прикордонних відомств України і Румунії на 2016 – 2017 роки.

Високим є рівень обміну інформацією між країнами. Так на українсько-румунській ділянці кордону функціонує контактний пункт «Порубне», головним завданням якого є забезпечення оперативності та достовірності передачі даних. Ефективно співпрацюють аналітичні підрозділи прикордонних відомств.

У 2017 році, після виконання всіх нормативних процедур, започатковано спільне патрулювання українсько-румунського кордону [9; 10].

Загалом, у період з 1992-2017 рр. нормативно-правовою базою співробітництва між Румунією і Україною є 56 чинних угод, основними серед яких є:

- Договір про відносини добросусідства і співробітництва між Україною та Румунією. Був підписаний у Констанці 2 червня 1997 р. (Верховна Рада України ратифікувала Договір 17 липня 1997 р., Парламент Румунії – 14 липня 1997 р.);
- Договір між Україною та Румунією про режим українсько-румунського державного кордону, співробітництво та взаємну допомогу з прикордонних питань. Був підписаний 17 червня 2003 р. (ратифікований ВРУ 12 травня 2004 р., Парламентом Румунії – 5 квітня 2004 р.);
- Консульська Конвенція між Україною та Румунією. Була підписана 3 вересня 1992 р. (набула чинності 14.03.1995 р.) [10].

Процес розвитку відносин України з Республікою Молдова пройшов непростий шлях. Декларація про незалежність Республіки Молдова була проголошена парламентом країни у серпні 1991 р. Слід зазначити, що до 1940 р. частина сучасної Молдови (лівобережжя Дністра) входила до складу України як автономна республіка, а інша – до Румунії. 28 червня 1940 р. Румунія повернула Бессарабію СРСР, і 2 серпня 1940 р. була утворена Молдавська РСР, що 1991 р. перебувала у складі Союзу РСР.

Україна і Молдова встановили дипломатичні відносини у березні 1992 р. Посольство України в Республіці Молдова (березень 1993 р.) та Посольство Республіки Молдова в Україні (липень 1993 р.) розпочали свою роботу, що сприяло налагодженню тісних контактів, розвитку добросусідських зв'язків, партнерства та взаємодопомоги. Базовий Договір

про добросусідство, дружбу та співробітництво, підписаний 23 жовтня 1992 р. Президентом обох держав, був ратифікований Верховною Радою України 1 листопада 1996 р. і Парламентом Республіки Молдова – 3 грудня 1996 р. Причиною зволікання з визнання документа виявилось нерозв'язання територіального питання між країнами [1].

Станом на лютий 2017 року договірно-правова база українсько-молдовських відносин нараховує 148 чинних міжнародних договорів, ключовими з яких є:

- Договір про добросусідство, дружбу і співробітництво між Україною та Республікою Молдова (23 жовтня 1992 року);
- Договір між Україною та Республікою Молдова про державний кордон (18 серпня 1999 року) (завантажити повний текст);
- Консульська конвенція між Україною та Республікою Молдова (29 серпня 1995 року) [11].

Щороку відбуваються робочі зустрічі між Сторонами з Молдови та України. Зокрема, протягом минулого року:

- Головою Державної прикордонної служби України проведено 5 зустрічей з начальником Генерального інспекторату Прикордонної поліції МВС Республіки Молдова Фредоліном Лекарем, 4 з яких у складі урядових делегацій;

підписано:

- міждержавну Угоду про спільний контроль осіб, транспортних засобів, товарів та предметів у спільних пунктах пропуску через українсько-молдовський державний кордон;
- міжвідомчі Протоколи щодо організації спільного контролю у міжнародному пункті пропуску «Рені-Джурджюлешть» на території України та «Маяки-Удобне-Паланка» на території Республіки Молдова.

Запроваджено спільні контрольні процедури в пунктах пропуску «Кучурган» на території України та «Паланка» на території Республіки Молдова; запроваджено спільне патрулювання центральної ділянки українсько-молдовського державного кордону.

У контексті реалізації Дорожньої Карти розвитку українсько-молдовського співробітництва на 2018 рік, підписаної прем'єр-міністрами України та Республіки Молдова 06 жовтня 2017 року, учасники зустрічі акцентували увагу на виконанні Плану заходів з інтенсифікації співробітництва на українсько-молдовському державному кордоні у 2017-2018 роках, зокрема на перспективах розширення практики спільної охорони державного кордону в пунктах пропуску та поза ними.

Під час зустрічі очільники прикордонних відомств України та Республіки Молдова особливу увагу приділили питанню забезпечення належного контролю за транзитною ділянкою української дороги «Одеса-Рені», що проходить територією Молдови поблизу пункту пропуску «Паланка», де з 19 грудня 2017 року запроваджено спільний прикордонно-митний контроль.

За результатами зустрічі підписано Протокол зустрічі керівників прикордонних відомств України і Республіки Молдова.

Крім того, 26 січня 2018 року Голова Державної прикордонної служби України у складі делегації України взяв участь у 29-му засіданні Консультативної Ради Місії ЄС з надання прикордонної допомоги Україні та Республіці Молдова (EUBAM) [9].

Однак, слід вімітити, що основними проблемами розвитку прикордонного співробітництва Чернівецької області є незадовільний стан існуючої інфраструктури, насамперед місцевих пунктів пропуску на кордоні. Так, Євросоюз у 2018 році припинив фінансування та закрити проект модернізації і будівництва прикордонних контрольних-пропускних пунктів з Україною. У рамках цього проекту мали б добудувати і КПП на

Буковині – у Дяківцях та в Красноільську та дорогу до пунктів пропуску [12, с. 6]. До основних проблем розвитку ПС також слід віднести невисоку якість проектного менеджменту та проектних пропозицій, які готуються аплікантами з Чернівецької області. На даний час угоди про співробітництво та партнерство області з іншими регіонами в значній мірі носять формальний характер, співпраця існує переважно тільки у культурній і освітній сферах [14].

Висновки і пропозиції. Вихід регіонів на міжнародний рівень є порівняно нове економіко-політичне явище для України та сприяє їх включенню в процеси міжнародної інтеграції, стає важливим фактором економічного і соціокультурного розвитку, позитивним чином впливає на стан соціально-політичної стабільності в регіонах. Слід відмітити, що не дивлячись на загальне позитивне значення виходу регіонів на міжнародний рівень та міжрегіонального співробітництва, існує думка про загрозу суверенітету і цілісності держави, створеної самостійними міжнародними і зовнішньоекономічними контактами суб'єктів України. Відповідно, для збереження стабільності в суспільстві важливо дотримання правових норм, створення взаємоприйнятної правової бази, яка регламентувала б усі питання міжнародної діяльності українських регіонів і держави в цілому. В економічному питанні, слід приділити більше уваги налагодженню бізнес-контактів, організації співпраці між науковими інституціями, сприяння виходу товарів на нові ринки, залучення інвестицій тощо. Позитивна результативність прикордонного співробітництва уможливорюється не лише внаслідок існування комплексу галузевих, корпоративних, регіональних, країнових соціально-економічних передумов, а й адекватною мотивацією інвестиційної активності вітчизняних та іноземних суб'єктів ПС.

Література

1. Чекаленко Л. Д. Зовнішня політика України / Чекаленко Л. Д. К.: Либідь, 2006. – 355 с.
2. Лускалова К.Є. Україна-Румунія: сучасні тенденції двосторонніх відносин / Лускалова К. // Зовнішня політика і дипломатія: традиції, тренди, досвід – Вип. 22.- 2016. – С. 29.
3. Черевко О. М. Прикордонне співробітництво як чинник регіонального розвитку: світовий досвід та українські реалії / О. М. Черевко // Український географічний журнал – 2012. - №1. – С. 29-34. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/UGJ_2012_1_7
4. Лизанець О. В. Прикордонне співробітництво як специфічна сфера зовнішньоекономічної діяльності / Лизанець О. // Науковий вісник Ужгородського університету. – 2011. – Вип.2(24). - С. 258. – Режим доступу:
<https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/5477/1/%D0%9F%D0%A0%D0%98%D0%9A%D0%9E%D0%A0%D0%94%D0%9E%D0%9D%D0%9D%D0%95%20%D0%A1%D0%9F%D0%86%D0%92%D0%A0%D0%9E%D0%91%D0%86%D0%A2%D0%9D%D0%98%D0%A6%D0%A2%D0%92%D0%9E%20%D0%AF%D0%9A%20%D0%A1%D0%9F%D0%95%D0%A6%D0%98%D0%A4%D0%86%D0%A7%D0%9D%D0%90%20%D0%A1%D0%A4%D0%95%D0%A0%D0%90.pdf>
5. Опис Чернівецька область [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.jobs-centre.eu/uk/content/%D0%BE%D0%BF%D0%B8%D1%81-%D1%87%D0%B5%D1%80%D0%BD%D1%96%D0%B2%D0%B5%D1%86%D1%8C%D0%BA%D0%B0-%D0%BE%D0%B1%D0%BB%D0%B0%D1%81%D1%82%D1%8C>

6. Стратегія розвитку Чернівецької області на період до 2020 року / [Ткач Є.В., Ткач С.В., Вардеванян В.А., Семенюк В.О. та ін.]. - ГО «Товариство науковців та інтелектуальної молоді», 2015. – 117 с.
7. Соловей І. М. Українсько-румунські відносини: проблеми та перспективи їх розв'язання [Електронний ресурс] / Соловей І. М. – Режим доступу: <http://vmv.kyumu.edu.ua/v/03/solovey.htm>
8. Регіональне співробітництво між суміжними країнами: офіційний сайт Державної прикордонної служби України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://dpsu.gov.ua/ua/regionalne-spivrobitnictvo-iz-sumizhnimi-krainami>
9. Договірно-правова база між Україною та Румунією: офіційний сайт посольства України в Румунії [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://romania.mfa.gov.ua/ua/ukraine-ro/legal-acts>
10. Договірно-правова база між Україною та Республікою Молдова: офіційний сайт посольства України в Республіці Молдова [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://moldova.mfa.gov.ua/ua/ukraine-md/legal-acts>
11. Ватаман Д. Добудуємо за кошти держави / Ватаман Д. // «Молодий буковинець». – 2018. - №17. – С. 6.
12. Домовилися активізувати політичне, економічне та прикордонне співробітництво – зустріч Президента України з Прем'єр-міністром Молдови: офіційне інтернет-представництво Президента України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.president.gov.ua/news/domovilisya-aktivizuvati-politichne-ekonomichne-ta-prikordon-38393>
13. Офіційний сайт територіальної громади Чернівецької області [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://gromady.cv.ua>